

SELETUSKIRI

põllumajandusministri määruse „Põllumajandusministri 23. novembri 2004. a määruse nr 179 „Sigade klassikalise katku ja sigade aafrika katku tõrje eeskiri” muutmise” eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse loomatauditõrje seaduse § 43 lõike 2 alusel.

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Põllumajandusministeeriumi toiduohutuse osakonna loomatervise büroo peaspetsialist Eva Peegel (625 6546, eva.peegel@agri.ee). Eelnõule on juriidilise ekspertiisi teinud Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Arvo-Mart Elvisto (625 6151, arvo-mart.elvisto@agri.ee) ja keeleliselt toimetab eelnõu sama osakonna peaspetsialist Leeni Kohal (625 6165, leeni.kohal@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Põllumajandusministri 23. novembri 2004. a määrust nr 179 „Sigade klassikalise katku ja sigade aafrika katku tõrje eeskiri” (edaspidi *määrus nr 179*) muudetakse eesmärgiga täiendada ja ajakohastada rakendatavaid bioohutusmeetmeid eelkõige ennetustegevuses ning taudiohu ja -kahtluse korral. Metssigade populatsioonis sigade aafrika katku (edaspidi SAK) esinemise ja leviku tõttu on tekkinud vajadus ajakohastada bioohutusmeetmeid, et ära hoida SAK-i levikut.

Eelnõu punkti 1 kohaselt sõnastatakse uuesti määruse nr 179 § 5 pealkiri ja tekst. Kehtivas määruses nr 179 on selles paragrahvis reguleeritud toitlustamisel tekkivate jäätmete kasutamist. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1069/2009, milles sätestatakse muuks otstarbeks kui inimtoiduks ettenähtud loomsete kõrvalsaaduste ja nendest saadud toodete tervise-eeskirjad ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1774/2002 (ELT L 300, 14.11.2009, lk 1–33), (edaspidi *määrus nr 1069/2009*) artikli 11 lõike 1 punkt b keelab toidujäätmete söötmise põllumajandusloomadele, et vältida looma söötmise kaudu igasuguste toidujäätmete uuesti toiduahelasse sattumist, et ära hoida inimeste võimalikku haigestumist. Seetõttu tuleb paragrahvis käsitleda toidujäätmeid laiemalt. Paragrahvi uus pealkiri on Toidujäätmete kasutamine ja seal keelatakse toidujäätmete söötmine sigadele.

Kehtiva määruse nr 179 § 5 lõige 2 tuleneb määruse nr 1069/2009 artiklist 2, mis hõlmab ka rahvusvahelistest vedudest pärit toidujäätmeid, ning seetõttu puudub siin vajadus seda üle korrata.

Eelnõu punktiga 2 tunnistatakse kehtetuks määruse nr 179 § 6, kuna uus kehtiv Euroopa Komisjoni rakendusotsus 2014/178/EL reguleerib, millistel tingimustel võib värsket metssealiha, lihavalmistisi ja –tooteid välja viia otsuse lisas loetletud piirkondadest. Metssealiha, lihavalmististe ja –toodete uuringud sigade aafrika katku suhtes on tehtud kooskõlas otsuse 2003/422/EÜ lisa VI peatüki C ja D osas kirjeldatud diagnoosimismeetodiga ja testimisel peab olema saadud negatiivne tulemus.

Eelnõu punktiga 3 täiendatakse määrust nr 179 §-ga 7¹, mille sisuks on sigade katku ohu korral rakendatavad täiendavad bioohutusmeetmed ja abinõud.

SAK-i ennetamine seisneb haigusvaba staatuse säilitamises (eelnõu menetlemise ajal on SAK-i diagnoositud üksnes metsloomade populatsioonis) ning selleks, et sama olukord jätkuks ja SAK ei leviks metsloomade populatsioonist edasi, tuleb rangelt täita asjakohaseid bioohutusmeetmeid. Bioohutusmeetmeid tuleb rakendada taudi ennetamiseks, ärahoidmiseks ja erinevate tootmisüksuste vahel leviku tõkestamiseks. Lõike 1 kohaselt sätestatakse üldiselt rakendatavad bioohutusmeetmed ja abinõud, mida loomapidaja peab rakendama olenemata sellest, kas ta peab sigu ärilisel eesmärgil ehk ettevõttes või omatarbeks ehk kodumajapidamises. Loomapidaja peab lisaks üldiste bioohutusmeetmete kohaldamisele

koostama bioohutuskava juhul, kui ta peab sigu ärilisel eesmärgil. Bioohutuskava peab koostama ka isik, kes peab sigu omatarbeks, kui peetavate sigade hulgas on vähemalt üks kult või emis. Emise ja kuldi pidamine on majanduslikult kallis tegevus ning neid peetakse harilikult põrsaste tootmiseks ja nende müügiks, millega omakorda kaasneb suurem loomade liikuvus. Seetõttu ongi ette nähtud, et selline loomapidaja peab sarnaselt ettevõtjaga koostama bioohutuskava. Bioohutuskavas näidatakse ära loomakasvatushoones rakendatavad hügieenimeetmed, uute loomade sissetoomise ja teise ettevõttesse paigutamise reeglid, sigade prakeerimise ja surevuse registreerimine, desinfektsiooni ja deratisatsiooni plaan, sõnniku ja allapanu äraveo korraldamine, külaliste registreerimine, jäätmete ja korjaste eemaldamine ning korjaste kõrvaldamise koht. Bioohutuskava esitatakse kontrolli käigus Veterinaar- ja Toiduametile (edaspidi VTA), kes võib teha ettepanekuid selle täiendamiseks. Loomapidamishoones, kus peetakse loomi ärilisel eesmärgil või kus peetavate loomade hulgas on vähemalt üks kult või emis, tuleb loomapidajal lisaks bioohutusmeetmete rakendamisele need meetmed registreerida ja dokumenteerida, et vajaduse korral oleks võimalik rakendatud abinõusid hinnata. Üldiselt peetakse sigu sigade katku ohu korral suletud ruumides. Erandina võib loomapidaja pidada sigu välitingimustes üksnes VTA loal ning juhul, kui ta täidab kõiki määruse § 7¹ lõigetes 1—4 sätestatud nõudeid ning loomakasvatushoone või -rajatis on ümbritsetud topeltpiirdega, mis välistab kokkupuute metssigadega. Välitingimustes võib lubada pidada metssigu, keda kasvatatakse farmi tingimustes, mahepidamisviisil peetavad sigu ja teatud uusi seatõugusid (villasead), kelle kasvuks ja arenguks ei sobi suletud ruumis pidamine. Välitingimustes pidamise korral on vajalik koostada bioohutuskava. Nimetatud nõue on vajalik, sest välitingimustes loomade pidamise korral on SAK-i leviku oht oluliselt suurem kui sisetingsimustes pidamise korral.

Eelnõu punktiga 4 muudetakse määruse nr 179 § 13 lõike 2 punkti 2 sõnastust. Kuna VTA kohaliku asutuse juhul on õigus korraldada korjaste kahjutustamine ja kõrvaldamine, siis ei ole vajalik nii põhjalikult sätestada VTA sisemist töökorda.

Eelnõu punktiga 5 ajakohastatakse määruse nr 179 § 21 lõikes 3 sisalduvat viidet loomatauditõrje seadusele.

Eelnõu punktiga 6 täiendatakse määrust nr 179 §-ga 40¹, mille sisuks on riskipiirkonnas rakendatavad kitsendused ja abinõud. Komisjoni otsuse 2014/709/EL, milles käsitletakse loomatervishoiualaseid tõrjemeetmeid seoses sigade aafrika katkuga teatavates liikmesriikides ja tunnistatakse kehtetuks rakendusotsus 2014/178/EL (ELT L 295, 11.10.2014, lk 63–78), lisas loetletud piirkondades (edaspidi *riskipiirkond*) rakendatakse määruse nr 179 §-s 7¹ sätestatud bioohutusmeetmeid. Vajalikke meetmeid taudi leviku tõkestamiseks arutati 2014. aasta oktoobri alguses Balti riikide ja Poola peaveterinaararstide ning ELi ekspertide kohtumisel Vilniuses, kus lepidi kokku tõrjeprogrammide koostamise ühtsed põhimõtted. Paragrahvis 40¹ sätestatakse muu hulgas nõue, et loomapidajal on õigus tappa oma tarbeks kasvatatud siga riskipiirkonnas, Riskipiirkonnas loomapidaja teavitab sea enda tarbeks tapmisest VTA-d vähemalt 48 tundi ette. Teatamise tulemusena vaatab veterinaarjärelevalveametnik või volitatud veterinaararst looma enne selle tapmist üle ning teeb lihakeha ülevaatuse pärast looma tapmist ning võtab vajaduse korral proovid.

Lõikes 3 sätestatakse SAK-i edasise leviku vältimiseks jahimeestele nõue teavitada riskipiirkonnas igast kütitud või surnult leitud metsseast VTA-d. Kui jahipidamise õigust omaval isikul on teada konkreetne selle piirkonna veterinaarjärelevalveametnik, võib ta teavitada otse teda ja kuna veterinaarjärelevalveametnik on VTA ametnik, siis ongi teavitamise nõue sellega täidetud. VTA korraldab leitud surnud metssea ja kütitud SAK positiivse leiuga metssea kahjutustamise ja kõrvaldamise. Selleks Veterinaar- ja Toiduamet ning Eesti Jahimeeste Selts sõlmisid lepingu sigade aafrika katku surnud metssigade korjaste ning seakatku diagnoosiga kütitud metssigade kahjutustamiseks ja kõrvaldamiseks. Jahimeestele makstakse tasu korjaste matmise või konteinerisse toimetamise eest. Samuti on leping loomsete kõrvalsaaduste käitlejaga metssea korjaste kõrvaldamiseks.

Samuti sätestatakse määruses piirang, mille kohaselt võib sigu välitingimustes pidada üksnes VTA loal. Piirang on sätestatud sarnaselt määruse nr 179 §-s 7¹ sätestatud piirangule.

Eelnõu punktiga 7 muudetakse määruse nr 179 § 42 lõigete 2 ja 3 sõnastust.

Taudistunud ala ettevõttest ja riskipiirkonnast pärit sealiha, loomsete saaduste ning sea sperma, embrüote ja munarakkude välja viimine riskipiirkonnast ning edasine kauplemine ning nende eksport toimub Euroopa Komisjoni rakendusotsuses 2014/709/EL sätestatud nõuete kohaselt. Selleks, et võtta arvesse erinevaid riskitasemeid ning asjaomaste Euroopa Liidu liikmesriikide ja loetletud piirkondade epidemioloogilist olukorda, on otsuses sätestatud teatud erandid. Vastavalt rakendusotsusele ja epidemioloogilisele olukorrale kehtestatakse riskipiirkonnad riigis ja nendes riskipiirkondades kehtivad komisjoni otsuse kohaselt toodete väljaveo kohta erinevad nõuded. Lõige 3 sõnastatakse uuesti, aga sisuliselt tunnistatakse kehtetuks teine, kolmas ja neljas lause. Sama paragrahvi täiendatakse lõikega 3¹, mille tõttu puudub vajadus kehtetuks tunnistatavate lausete järele. Pikem põhjendus on toodud seletuskirjas eelnõu punkti 8 selgituse juures.

Eelnõu punktiga 8 täiendatakse määruse nr 179 § 42 lõikega 3¹, mille kohaselt VTA korraldab surnult leitud metssigade korjuse kogumise, kahjutustamise ja kõrvaldamise. Nimetatud ülesanne on VTA täita, et oleks tagatud haigusetehtajate minimaalne levik. Samal põhjusel jäetakse määruse nr 179 § 42 lõikest 3 välja teine, kolmas ja neljas lause. Leitud korjused kogutakse, põletatakse või maetakse leidmise paigas, kuna tihti on nende väljavedamine metsast raskendatud. Surnud loomalt proovi võtmise korral maetakse looma korjus tavaliselt kohapeal. Kui korjust kohapeal ei maeta, siis tuuakse kogutud korjused metsast välja lekkekindla veovahendiga ning kahjutustatakse ja kõrvaldatakse mobiilses põletusahjus või loomsete kõrvalsaaduste käitlemise ettevõttes. Sarnane säte kehtestatakse riskipiirkondade kohta, et tagada korjustega tegelemine ka juhul, kui korjus leitakse väljaspool taudipiirkonda ehk taudipiirkonnaga piirnevas riskipiirkonnas.

Eelnõu punktiga 9 sõnastatakse uuesti määruse nr 179 § 42 lõige 5. Taudistunud alal kütitud metssigadelt pärit liha uurimine ja käitlemine toimub kooskõlas komisjoni otsuse 2014/709/EL artikliga 15.

Eelnõu punktiga 10 sõnastatakse uuesti määruse nr 179 § 45 lõige 2.

Taudistunud ala tervendamise kavas muudatuste tegemise korral esitatakse see Euroopa Komisjonile.

Eelnõu punktiga 11 täiendatakse määrust nr 179 ja nähakse ette teatud sätete hilisem jõustumine. Määrusesse nr 179 lisatavad § 7¹ ja § 40¹ lõige 5 jõustuvad 1. aprillil 2015. a. Nimetatud sätete hilisema jõustamisega jäetakse loomapidajatele aeg uute bioohutusmeetmetega tutvumiseks ja nende rakendamiseks. Samuti jääb loomapidajatele piisav aeg bioohutuskava nõuetega tutvumiseks ja bioohutuskava ettevalmistamiseks.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Liidu õigusaktidega.

4. Määruse mõjud

Määruse mõju on seotud eelkõige haiguse ennetamisega, et tagada sigade katku ohu korral täiendavate bioohutusmeetmete rakendamine. Seni on bioohutusmeetmete hea rakendamise tulemusena õnnestunud säilitada olukord, kus sigade aafrika katk ei ole levinud peetavate sigade hulka, vaid on levinud üksnes metssigade populatsioonis. Et selline olukord säiliks ka edaspidi, täiendatakse rakendatavaid bioohutusmeetmeid ja kehtestatakse sigade pidamist käsitlevad lisanõuded. Ülioluline on rakendada abinõusid, mis aitavad vältida taudi võimalikku levikut metssigade vahendusel.

5. Määruse rakendamise seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Üldiselt loomatauditõrje eeskirjade kehtestamisega kulusid ei kaasne, kuid et praegu levib Eesti metssigade populatsioonis sigade aafrika katk, siis selle tõrjumiseks on vajalikud lisakulutused riigieelarvest. Asjakohaste summade taotlemiseks on esitatud taotlus riigireservist raha saamiseks 2014. aastal.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks õigusaktide eelnõude elektroonilises infosüsteemis EIS Keskkonnaministeeriumile ning arvamuse avaldamiseks VTA-le.

(allkirjastatud digitaalselt)

Ants Noot

Kantsler